

PSYCHOLOGIE EN HET (ON)VOLTOOIDE KUNSTWERK

In Lulu en in Richard II werk je met een grote cast. Hoe pak je het emotionele beheer van zo'n groep aan?

"Elke keer is dat verschillend. In het geval van *Lulu* was er een bijzonder goeie hygiëne in de groep zelf. In *Richard II* werkte ik met achttien acteurs en zeven figuranten: dan ben je de eerste weken nog niet echt bezig met het maken van een voorstelling. Maar ik heb heel veel plezier in het werken met heel veel mensen en te proberen die mensen op één lijn te krijgen. Ik kan niet zeggen hoe ik dat doe. Door veel tijd te besteden aan het lezen van het stuk en erover te vertellen; door samen films te bekijken. Ik geloof in het feit dat ieder mens iemand anders is. Je kan nooit een groep als groep aanpakken. Ik probeer met iedereen apart een soort relatie op te bouwen. Ik vind het al goed dat alle mensen die aan de productie werken een zelfde gevoel hebben en zelfs dat is niet altijd te bereiken."

Moet je bij het maken van een grote zaal-productie rekening houden met bepaalde 'wetten'?

"Ja, dat zijn heel simpele dingen. Heel *Richard II* speelt zich op de eerste meter vooraan af, al lijkt dat niet zo. In de opstelling moet elke spreker de juiste aandachtsboog hebben met het publiek. De acteurs moeten in staat zijn een emotie in de zaal te laten voe-

len. Rik Van Uffelen b.v. is daar een meester in; hij is voor mij het toppunt van een Brechtiaans acteur. De toeschouwer moet ontroerd zijn, niet de acteur. Dat moet elke speler voor zich zelf vinden en dan moet ik als regisseur oordelen of het overkomt. Rik Van Uffelen zegt dat hij er twintig jaar over gedaan heeft om dat soort 'vertaling' te vinden, maar voor elke acteur ligt dat soort 'vertaling' naar een grote zaal-situatie anders. Wij zijn opgevoed in kleine zalen en die *décalage* is groot. Voor een acteur brengt dit al snel het gevoel mee dat hij staat te liegen, het kost echt tijd om daarin te geloven."

Heb jij het gevoel voor jezelf tot een generatie te behoren? Hebben de huidige politieke gebeurtenissen b.v. een invloed op je werk?

"Die zullen zeker een invloed hebben maar welke valt nog niet te omschrijven. De eindmonoloog van Bart Slegers in *Richard II* is zeker beïnvloed door wat er met Ceaucescu is gebeurd. Een mens beseft nooit de tragiek van een moment op dat moment zelf. Volgend seizoen doe ik *Massacre at Paris* van Christopher Marlowe. Dat is niet toevallig. Als ik iets over politiek te zeggen heb, dan is het via die tekst. Niets meer en niets minder. Het politieke heeft voor mij met de personages te maken: het interesseert me hoe mensen gebukt gaan onder de kennis van alles."

Hoe belangrijk is psychologie voor jou?

"Ik kan geen theater maken zonder psychologie. Ik wil begrijpen wat en waarom iemand iets zegt: dat is toch psychologie. Als ik een stuk lees dan zie ik geen beelden, ook al denken de mensen dat. De beelden die komen met veel moeite tot stand. Voor mij gaat *Macbeth* b.v. niet over macht; het is een huwelijksdrama tegen de achtergrond van een aantal politieke verwickelingen; het is een stuk over het zoeken naar geluk. Op het ogenblik dat ze alles heeft, zegt Lady Macbeth: "Niets is gewonnen, alles is verloren." Waarom zegt ze dat? Ze heeft de macht en daar ging het niet om. Ze wou haar man terugwinnen en precies op dat moment begint die allerlei rare dingen te doen. Dat is toch psychologie. Omstandigheden gebeuren niet, mensen maken omstandigheden. Maar ik hoop dat wat je te zien krijgt ook een architectuur, een bredere structuur bevat, anders is het zinloos. Wat ik wil met een stuk is eigenlijk onzichtbaar. Ik spreek niet over politiek op repetities, maar de werkelijkheid levert je voortdurend materiaal. Matthias Rust b.v. die op het Rode Plein landde, die sympathieke jongen in zijn vliegtuigje, die achteraf een pure fanaticus bleek en een verpleegster neerstak: dat was voor mij de perfecte Posa uit *Don Carlos*. Ik zet niet Rust op de scène, maar die gebeurtenis heeft mij geholpen om Posa te begrijpen."

Lulu
(Toneelgroep
Amsterdam/De Tijd)
Foto Keoon

